

Ivo Mijo ANDRIĆ

Male misli za velika djela

ZLATNI REZ, Zbornik aforizama Udruge hrvatskih aforista i humorista/ UHAH, Zagreb 2018.

Nakon šutnje koja je trajala duže od dva desetljeća, u Hrvatskoj je osnovana i registrirana prva Udruga hrvatskih aforista i humorista – UHAH. Udrugu je utemeljilo dvadesetak istaknutih aforista koji su desetljećima djelovali samozatajno i u nekoj vrsti polu-ilegale, objavljujući svoje radove na stranicama lokalnih listova i rijetkih časopisa što su ustupali djelić prostora na svojim stranicama za ovu vrstu stvaralaštva. Ti vrijedni stvaraoci i baštini humora i satire povremeno su, vlastitim sredstvima, tiskali i poneku knjigu ili knjižicu, e da bi preozbiljnom, ispolitiziranom i ekonomski devastiranom društvu, stavili do znanja da i oni postoje kao kulturno-umjetnička činjenica u zrcalu nacionalnog duha.

Za sve to vrijeme desetak afirmiranih hrvatskih aforista, u nedostatku kreativnog prostora u svojoj zemlji i na domaćem terenu, plasirali su svoje radove na stranicama humorističnih listova i časopisa u susjednim državama, regiji pa i šire. Usput su, za svoj predani rad, stjecali priznanja i ubirali značajne međunarodne nagrade.

Osnivanjem Udruge hrvatskih aforista i humorista, stvoren je organizacijski okvir za daljnju afirmaciju ove vrste književnog stvaralaštva i na domaćim prostorima. Programom UHAH-a predviđene su brojne aktivnosti koje bi, u idućem razdoblju, trebale vratiti dignitet humoru i aforističnom stvaralaštvu koje je, od rata naovamo, potisnuto na margine kulturnih i duhovnih događanja. U isto vrijeme, ojađenom narodu, zbog svega što mu se događalo od početka devedesetih godina prošloga stoljeća do danas, trebalo bi postupno vraćati osmijeh na lice i vedrinu u zabrinute oči i poglede.

Prvi korak na tome uskom i dugom putu vraćanja humora i satire među Hrvate napravljen je potkraj prošle godine objavom Zbornika aforizama pod naslovom *ZLATNI REZ*. Zasluge za to pripadaju uredništvu u sastavu: Josip Balaško, Dragutin Lončar, Tomislav Supek, Miroslav Vukmanić i Mladen Vuković. Svaki od njih je, na svoj način, doprinio da *Zlatni rez* bude dovoljno oštar i bridak u srazu s društvenim devijacijama i svakovrsnim nepravilnostima koje muče napaćeni hrvatski puk. Presudna je, svakako, bila kreativna i poduzetna uloga agilnog Tomislava Supeka, koji se pobrinuo da, zahvaljujući sponzorima, osigura potrebna sredstva za objavljivanje Zbornika UHAH-a.

Na stranice Zbornika uvršteno je više od 700 aforizama napisanih iz uma i pera 24 zastupljena autora. Radi se uglavnom o aforizmima nastalim u posljednjih nekoliko godina koji se bave aktualnim temama deformirane društvene stvarnosti i inim nositeljima negativnih

i devijantnih pojava. U svojim duhovitim promišljanjima autori koriste sva gotovo raspoloživa leksička sredstva i umotvorine; počev od ironije kao najblažeg oblika misaonog i humornog izražavanja, preko alegorije, metafora, hiperbola, pa do paradoksa i sarkazma, kao krajnjih sredstava prenošenja dubokoumnih jezičnih konstrukcija i akrobacija.

Tako će prikazivač ovog zbornika I. M. Andrić, koji je na prve stranice postavljen abecednim redom, u svome aforističkom nastupu reći i zapisati kako... *Samo budni sanjaju ružne snove*. Te kratko dodati: *Kako se pucanj u prazno, najdalje čuje*. Na kraju svoga predstavljanja bez uvijanja će poručiti, kako je – *Bolje izgubiti rat, nego mir!*

Aforist Josip Balaško, u ocjenjivanju rada vlade, ironično će primijetiti kako je... *Najlošija ona vlada koja priprema najviše besplatnih obroka*. Potom će dodati kako svatko... *Tko krade Bogu dane, primoran je – krasti*. I tu ne završava ova priča, jer... *Tko u vinu traži istinu, doznat će je kad se otrijezni*.

Po mišljenju Svetislava Biljanovića, zasnovanom na dosadašnjim iskustvima *Novi zagrebački metro mnogi od nas će dočekati pod zemljom*. I ti ponajviše zbog toga što kod nas... *Najdulje traju privremena rješenja*. U svojoj završnoj riječi upućenoj političarima, Biljanović poručuje: *Budite rječiti djelom*.

Jozo Čizmić u sagledavanju čovjekovog života iz splitske perspektive zaključuje: Život je drama u kojoj nema *generalne probe*. Dajući kratak aforistički osvrt na našu nedavnu prošlost i svjetsku sadašnjost i budućnost, svoj pacifistički stav izražava jednom rečenicom: *U ratu je prst sudbine onaj na obaraču*. Spisateljica i prevoditeljica Silvija Čolić sa svoje zagrebačke adrese poručuje: *Pad kao i uspon započinje prvim korakom... ali u krivom smjeru*. I opominje sve one koji su neoprezni na svome radnom mjestu riječima: *Uzme li te šef na nišan, razvoj situacije ovisit će o tome kakav je strijelac*.

Za razliku od naprijed spomenutih i citiranih, Jandre Drmić, kome je Bog – *za kaznu dao talent da piše aforizme*, ponajviše se bavi religijskim pitanjima ocjenjujući da je *Hrvatska toliko katolička, da joj je i gospodarstvo na koljenima*. Kao alternativni spas ili smjer za izlaz iz posvemašnje krize, Drmić nudi jednostavni farmako-aforistički posvećeni recept koji, preveden na hrvatski jezik, glasi: *Čitajte svete knjige. Nećete se pokajati*.

Slično razmišlja i Dragutin Dubravčić za koga je.. *znanje moć svuda, osim u politici*. Promatrano s toga stajališta *Idealna država bila bi – bez političara*. Ivan Dujmović obrazlaže naprijed navedenu tezu činjenicom da je tomu tako jer: *Na mala vrata ulaze mnogi – što velika zatvaraju*. I dodaje da kod nas sve ide... *Po zakonu – ako se nismo drukčije dogovorili*.

Splitski humorist Nađan Dumanić ozbiljno se bavi pitanjima ljudskih prava i medijskih sloboda. Tako za njega *Zavezane ruke obično razvežu jezik*, a na sva usta razvikana – *Sloboda tiska mjeri se brojem pritvorenih novinara*. Po 'zdravoj' političkoj logici, veća je sloboda tiska tamo gdje je veći broj zatvorenih novinara!

Na sličnom fonu razmišlja i poznati jedno-rečenični aforist Zlatko Garvanović. Premda visoko cijeni širokogrudnost, on istovremeno upozorava kako je to u današnje vrijeme opasna pojava jer: *Širokogrudnog čovjeka svatko pogodi*.

Ali, zato su tu država i crkva koje brzo i efikasno poravnaju sve račune... *Kad država oprosti dug, Crkva naplati oprost*.

Poznata umirovljena glumica i aktivna aforistica Zdenka Heršak u svojim devedesetim godinama prešla je s čitanja romana na pisanje aforizama, ponajviše zbog toga

što se...*U romanima jedan aforizam razvlači na stotine stranica.* Tek pod stare dane, u svome domu umirovljenika, Zdenka je pronašla odgovor na davno postavljeno pitanje: *Ne znam tko sam?* Odgovor na to pitanje glasi: *Ali znam tko nisam!*

Mlađahni Dražen Jergović, koji je sa svojih nepunih 40 ljeta među hrvatskim aforističkim juniorima, za sebe priznaje: *Naivac sam, ali nisam slikar.* To i ne bi bilo tako loše da se na njega ne nastavlja aforizam: *U glavi imam ponešto, ali tanjur je i dalje prazan.*

Sreća je pa Dražen, kao i ostali pisci, ne žive od aforističkih misli već od konkretnoga posla na radnome mjestu.

Hrvatsko-bosanskohercegovački aforist Ivan Katić na vrijeme je shvatio da se od pisanja može preživati, ali se ne može preživjeti pa je, kao i stotine tisuća drugih mudrih ljudi, otišao na vrijeme u Njemački i tamo, dok se kaže keks, shvatio da... *Sporo čitanje ubrzava misli.* Na kraju je, na jednostavan način, izvukao zaključak da bismo i mi *Mogli biti uspješniji kad bismo uvijek htjeli ono što možemo.* Naoko jednostavno, ali za mnoge teško ostvarivo.

Za Zoricu Krznar-Blagec to i nije neki poseban problem, jer ona drži da se ... *I najveće istine mogu iskazati šutnjom.* Što bi naš narod kazao: *Šutnja je zlato.*

Zorica će još tome pridodati kako je svatko *dobar učitelj, ako drugi uče na njegovim pogreškama.* Mudro, a istinito!

Da i hrvatske žene znadu duboko misliti a kratko pričati, potvrđuje i Splićanka Tonka Lovrić. Po njezinim zapažanjima: *Najviše pričaju oni koji uopće nje slušaju.* A i kako bi kad ne mogu čuti dalje od svoje riječi.

Za one koji ne znaju što će od dosade, Tonka ima jedno kratko pitanje i još kraći odgovor: *Ubija vas dosada? Ubijte je radom!* Bez uvrede, molim! Jer, slično misli i Danica Majnarić koja zapaža, da se danas *Više križamo u trgovinama, nego u crkvama.* Gospođa Majnarić na kraju nas podsjeća, kako živimo u modernom vremenu te kako...*Imamo sve na daljinsko upravljanje, pa i zemlju.* Aferim, što bi rekli vedri i vrijedni Bosanci.

Nađaleko poznati pisac i aforist Boris Nazansky bavi se ponajviše socijalnim temama i kapitalnim dvojabama koje život znače. U svojim aforističkim promišljanjima on opravdano postavlja južna hamletovska pitanja u stilu: *Kako stegnuti remen držeći gaće na štapu?* Na to i slične upite, Nazansky daje logične odgovore u stilu: *Maske su pale, nigdje čistih obraza.*

Ili... *Ljudi žuljevitih ruku nisu za razgovor u rukavicama.* Na koncu: *Plaće su za plakanje, ali čime kupiti toliko maramica?*

Spisatelja Ivana Pavkovića ponajviše okupiraju ratne teme i trileme, pa će tako reći i zapisati kako: *Razum kapitulira prije početka rata.* A onda ustvrditi da se... *Nakon rata broj frontova uvećava.* I poentirati jednostavno, a dalekometno ispaljenom izjavom: *Politika je... velika nužda.* A zna se – i zbog čega i za koga!

Bliža pojašnjenja svojih stavova spram društvenih devijacija u svojim aforizmima iznosi i Živko Prodanović. Bez dlake na književnom jeziku on priznaje, kako je...*Korupcija najviši izraz demokracije – nju ne zanima ni vjera, ni političko uvjerenje, boja kože, spol...* To argumentira riječima kako...*Općinskim birokratima stalno prijeti izljev kave u mozak.* I zaključuje: *Šutnja je zlato. A može se šutjeti i u eurima.*

Tko misli drukčije, neka provjeri kod onih koji traže građevinsku dozvolu. Ili... posao, primjerice. Slavonski mudroslovac, devedesetogodišnji Vladimir Rešković Panonski, ne razbacuje se puno riječima, ali sjajno pogađa odabrane mete. Tako, uz ostalo, otkriva

da nam...*Sve ide dok uzimamo...* da je...*Pličak uvijek do grla...* da...*Dok je stida, bit će i poštenja ...*i da su...*Naši političari pravi marksisti. Svaki ima svoj kapital.* Tko u to ne vjeruje, neka na internetu pogleda imovinske kartice domaćih dužnosnika.

Tomislav Supek, duže od pola stoljeća i jednog desetljeća, ispisuje aforizme kao sukus osobnih razmišljanja o svemu što ga okružuje, i što iz pouzdanih izvora čuje. Tako je nastao njegov književni serijal pod naslovom *Hrvatska zanovijetanja*, iz koga izdvajamo tek nekoliko misaonih destilata kao ilustraciju njegovih aforističkih postignuća, koja su pečaćena i međunarodnim priznanjima. Po Supekovoj destiliranoj definiciji: *Aforizam je prečac do istine.* I tu se nema što dodati niti oduzeti. Ali se zato ima što za pitati i zamisliti nad aforizmom... *Dilema modernih majki: dijeta ili dijete? Ako nađete pravi odgovor, javite se. Slijedi nagrada. Ali ne brzajte. Jer, ako ste prebrzi, bolje sutra može ostati iza vas.* Za razliku od mnogih drugih, aforist mora biti vječiti optimist, i... ako je već ateist, mora vjerovati u bolje sutra. Makar to bilo i po Supekovom receptu: *Vjerujem u bolje sutra. Redovno pijem lijekove.* Da nije toga, od čega bi farmacija bogato živjela, a liječnici išli na savjetovanja i simpozije o njezinu trošku?! Aforista Zlatka Tomića to ne brine jer priznaje: *Otkad je sišao s uma, pametnije se penje.* Uz to, on i drugima otvoreno i jasno poručuje: *Ne treba vam skela da biste radili na sebi.* I u stilu ministra poljoprivrede domeće: *Vrijeme je sazrelo, saberimo se.*

Supekovim slijedom nadovezuje se i Miroslav Vukmanić, koji svoj aforistički ekspoz započinje definicijom: *Aforizam je smiješak uma.* I nastavlja kratkim mudrim sentencama u poetičnom stilu: *Zlatne ruke ne hrđaju.* Zatim... *Prodane duše zasitile su tržište... Bogataši se razmeću i na groblju.* I poentira aforizmom: *Zasukani rukavi davno su izašli iz mode.* Mladen Vuković zaključuje aforistički niz odsječen *Zlatnim rezom*, izborom svojih novijih kratkih, a duboko poučnih duhovitih uradaka. Osvrćući se na dana predizborna obećanja političara, on jednostavno rezimira: *Kad su nam obećavali brda i doline, mislili su na Golgotu i Dolinu suza.* U kontekstu ostvarenih gospodarskih rezultata novog-starog društva, zaključuje kako...*Ni divlji kapitalizam nije imun na bjesnoću.* Svoja ekološka razmišljanja oblikuje u kratak i poučan aforizam izrečen kratko i jasno: *Ako sačuvamo vodu, teći će nam med i mlijeko.* Na kraju, kao šlag na aforističnu tortu, umjesto svjećica, stavlja misao: *Svi su čuli da je prešutio istinu.*

Bolji misaoni skalpel za *Zlatni rez* teško je pronaći u domaćoj i stranoj mudroslovnoj literaturi. I ne treba ga ni tražiti, jer on je završna preporuka za čitanje ove vrijedne i dugovječne knjige.